

UDK 316:001(497.6)
316.752(497.6)

Primljeno: 01. 06. 2018.

Izvorni naučni rad
Original scientific paper

Sarina Bakić

(AUTO)MARGINALIZACIJA SOCIOLOGIJE U SAVREMENOM BOSANSKOHERCEGOVAČKOM DRUŠTVU

Rad propituje aktuelno stanje i perspektivu sociološke nauke u Bosni i Hercegovini u kontekstu tvrdnje da se (auto)marginalizacija sociologije danas može promišljati i kao društveni problem. Autorica će pokušati objasniti uzroke ignorantskog odnosa prema sociologiji i sociolozima u gotovo svim relevantnim sferama bosanskohercegovačkog društva. U pozivu sociologa je da se, i u kontekstu pojave kakva je (auto)marginalizacija sociologije kao nauke i profesije, razmatraju društveni, kulturni i sistemski korijeni ovakve pojave te se u tom kontekstu zapitati zašto u postojećem bosanskohercegovačkom društvu izostaje potreba za sociolozima i njihovim profesionalnim uslugama.

Rad će se najviše fokusirati na aktuelno stanje i perspektive bosanskohercegovačke sociologije, uzroke nepovoljnog stanja i mogućnosti iznalaženja rješenja ali i na stanje sociologije kao akademske discipline, pitanje njene unutrašnje strukture, njene teorijske i metodološke pozicije. Jedan od glavnih faktora koji utiču na loše stanje sociologije kao nauke i kao profesije jesu nastojanja da se sociologija potisne iz akademskog/školskog prostora. Nadalje, jedno od najvažnijih pitanja s aspekta problematike ovo rada jeste zapošljavanje diplomiranih sociologa koje je u vezi sa sadašnjim položajem sociologije kao nauke i kao profesije. Ova izrazito produktivna nauka ima komparativnu prednost da razmatra, istražuje, opisuje i komentariše različite društvene procese, ali je vidljivost rezultata ovakvih napora sociologa u široj javnosti Bosne i Hercegovine gotovo nepoznata. Ono što je indikativno jeste potpuni ignorantski odnos i nevažavanje znanja koja nude sociologija i sociolozi.

Sadašnja situacija društvenog, političkog i kulturnog života Bosne i Hercegovine te erozija društvenih vrijednosti ne ide u prilog boljeg pozicioniranja ne samo sociologije kao nauke i profesije već i ostalih društvenih i humanističkih nauka.

Povod ovom radu jeste mišljenje da je društveni tretman sociologije u današnjoj Bosni i Hercegovini izrazito nepovoljan, da se njegovo poboljšanje može povezati sa bržim i efikasnijim izlazom Bosne i Hercegovine iz dugotrajne društvene, političke, ekonomske i kulturne krize.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, (auto)marginalizacija, sociologija, sociolozi

Volim sociologiju, ali ne volim sociologe! Postoji nešto veoma obeshrabrujuće u načinu na koji sociolozi daju sebi za pravo da ignorišu svoje podatke. Ali, vjerujem u ovu disciplinu. Poput Comtea, ja čak vjerujem da je ona kraljica nauka!

(Bruno Latour)

UVOD

Naučna i tehnološka ostvarenja te društvena i kulturalna kritička promišljanja mijenjaju savremene društvene aktuelnosti i trebala bi upućivati svako društvo, pa tako i bosanskohercegovačko na razradu nužnih novih i drugačijih društvenih smjernica i opredjeljenja. Brojni propusti, neodgovorne improvizacije i zbunjajuća tolerantnost prema uznemiravajuće lošim rezultatima u novijem razvoju bosanskohercegovačkog društva upozoravaju da su se iscrpile mogućnosti postojećih programa, aktivnosti i načina razmišljanja. Iako se krupni društveni problemi u sadašnjoj javnoj praksi najčešće teško racionalno prosuđuju, nova naučna saznanja, vraćanje digniteta i poboljšavanje položaja nauke u društvu jesu jedna od alternativa daljem nazadovanju i neizvjesnoj budućnosti. Ovo se najviše odnosi na društvene i humanističke nauke, naročito sociologiju. Međutim, kada se govori o položaju sociologije danas, mnogi sociolozi se referiraju na već kultnu izreku sociologa Petera L. Bergera (1966.) kako postoji veoma malo viceva o sociolozima.

Sociologija danas u bosanskohercegovačkom društvu nema adekvatnu poziciju. Ovakav sud se ne odnosi isključivo na naše društvo već i na mnogo razvijenija društva. U pitanju je svojevrsna kriza sociologije kao nauke i profesije što je između ostalog, uslovljeno i njenom marginalizacijom u kontekstu kojeg i sociolozi snose određenu odgovornost.

U vremenu koje minimizira ili čak poriče suštinu društveno-humanističkog diskursa kritičkog preispitivanja i razumijevanja egzistencijalnih pitanja kao analitičkog odnosa i pristupa savremenoj stvarnosti, važno je naglasiti da umjesto apologije sa kojom se konstantno susrećemo, naučna sociološka kritika je ta koja je 'nasušno' potrebna „kako bi se odredilo šta možemo znati, šta trebamo činiti i čemu možemo da se nadamo“ (Bernstein 2000: 75).

TEORIJSKA I METODOLOŠKA POZICIJA SOCIOLOGIJE

Kako mnogi sociolozi naglašavaju, jedno od najvažnijih pitanja vezanih za sociologiju danas jeste pitanje njene teorijske nezavisnosti, pitanje mogućnosti njenog prilagođavanja aktuelnim tematikama i problemima istraživanja. Jasno je da je proteklih decenije došlo do izrazitih promjena u svim aspektima kako društvenog tako i života individua u cijelom svijetu. U međusobnom preplitanju ekonomije, kulture, politike, informacijsko-tehnološkog napretka, promjena u demografiji stanovništva, itd., došlo je do urušavanja mnogih struktura i sistema u svijetu, pri čemu sociologija dobija i određenu vrstu drugačijeg značenja i iziskuje konstantno teorijsko osavremenjivanje.

Prema Bergeru i Kellneru, a kako to akcentira Šijaković, „sociologija treba zadržati pravac prema „velikim pitanjima“ a koja se odnose na društvo, čovjeka i njegovu egzistenciju, te da na osnovu toga stalno propituje, reinterpretira i revitalizira vlastiti naučni habitus“ (Šijaković 2013: 1). Nadalje, potrebno je početi od revitalizacije uloge sociologije, comteovski kazano, kao nauke o društvu. S tim u vezi, nužno se vratiti Bergerovom poimanju sociologije kada kaže: „Ona demaskira, ona postavlja pitanja vezana za razumijevanje društva i ljudi, ona podstiče relativizirajući i relaksirajući način mišljenja kod ljudi upravo da bi pokazala ljudsko mnoštvo i kulturnu uslovljenost različitih načina mišljenja i djelovanja kod ljudi. Sociologija nije praksa nego razumijevanje“ (Berger 1966: 124).

Sociologija kao oblik svijesti građanskog društva, već od samog svog početka ima dvije osnovne funkcije: s jedne strane, sociologija jeste kritičko-subverzivna u odnosu prema tada vladajućem idejnom sistemu, a s druge strane, stvara uslove za integrativno učvršćivanje novih društvenih odnosa. Prema Kuvačiću, zbog toga, i danas, najčešće preovladava mišljenje o funkciji sociologije kao aplikativne, praktične nauke koja pomaže da se racionalno omišljavaju i na konstruktivan način objasne i riješe važni problemi razvoja određenog društva (Kuvačić 1977: 14). Na ovaj način, sociologija se približila ekonomiji, pravu te tehničkim naukama i potvrđuje svoj

renomirani status¹ zaposjedajući iz dana u dan nova područja kritičkog izučavanja i analize.

Međutim, koliko god težnje i entuzijazam bili praćeni dobrim namjerama, teško se ponekad oduprijeti utisku da su one varljive. Naime, sama sociološka empirijska istraživanja u većini slučajeva ne predstavljaju 'plemenite poduhvate stručnosti' za opšte dobro, već su ona velikim dijelom sastavni dio manje ili više uspješnog funkcionisanja političkih i ekonomskih institucija. To znači da su njihovi dometi i rezultati unaprijed proračunati i programirani, o čemu je mnogo pisao francuski sociolog Bruno Latour. Nije nimalo slučajno što je došlo do prave stagnacije u kvalitetnim istraživanjima: velika sociološka istraživanja iz prve polovine, sredine i kraja prošlog vijeka, koja su postavila temelje empirijskoj orijentaciji sociologije, stoje kao usamljeni grebeni koji se često citiraju, ali slabo slijede. Ovo je naročito vidljivo kada su u pitanju današnja sociološka istraživanja u Bosni i Hercegovini. Konstatacija koja je upravo iskazana nas može uputiti na oprez u tom smislu da ono što može biti danas manifestna funkcija sociologije treba razlikovati od njene moguće latentne funkcije. Op rez pojačava i okolnost što tzv. ekspanzija sociologije kao praktične discipline svjedoči o mijenjanju globalne svijesti današnjeg postmodernog društva koja je sve manje mistična i iracionalna a sve više racionalna i praktična. Ljudi se usmjeravaju da misle isključivo o onome što je 'ovdje i sada'. Stare ideologije, koje su se iluzorno bavile 'sudbinskim pitanjima', u današnjem svijetu su zamijenjene prakticizmom koji pozitivistički posreduje i analizira sve moguće aspekte ljudskog življenja, ali često površno i naizgled neutralno. Disciplina, koja usvaja ovakav vid analize i istraživanja, može i dalje verbalno prisvajati krunu nauke, ali latentno ona obavlja sasvim drugačiju funkciju. To je ona funkcija koju ima u vidu Simmel kada tvrdi da je ravnoteža između istine i neznanja bitna za društveni život svake zemlje (Simmel 2001). Sociološke analize i interpretacije, koje se kreću u navedenom kontekstu, „...ne mogu zahvatiti ili otkriti životnu istinu, ali je mogu neutralizirati, prekriti, otupiti, zaobići, to jest, mogu vršiti ulogu amortizera koji otupljivanjem grubih sudara omogućuje relativno elastično i bezbolno kretanje po unaprijed određenoj trasi“ (Kuvačić 1977: 15). U ovom kontekstu se može zaključiti da je glavna snaga sociologije danas upravo u njenoj refleksivnosti, u mogućnosti

---

¹ Potrebno je naglasiti da je američka Nacionalna fondacija za nauku uvrstila društvene nauke u STEM nauka i disciplina, u polje nauke, tehnologije, inženjeringa i matematike. Vidjeti članak: „Why Social Sciences are Just as Important as STEM disciplines“, autora Lance R. Collinsa za Washington Post, objavljen 09. 06. 2015. <https://www.washingtonpost.com/opinions/why-social-sciences-are-just-as-important-as-stem-disciplines/2015/06/09>

poniranja u događaje, probleme i fenomene s aspekta aktivnog posmatranja i promišljanja jer je i sama dio društva. Način na koji će sociolog doći do objektivizacije svog promišljanja jeste upravo u reflektivnosti prihvatanja položaja kao 'istraživača društva kojem pripada'.

AKADEMSKA POZICIJA SOCIOLOGIJE U BOSANSKOHERCEGOVAČKOM DRUŠTVU

Akadska pozicija sociologije danas je vrlo važno pitanje koje se ne odnosi samo na Bosnu i Hercegovinu. Složit ćemo se sa teoretičarima koji smatraju da je izrazito prisutna tendencija tzv. atomizacije sociologije, njenog 'dijeljenja' na mnoštvo disciplina i predmeta pa dolazi i do problema naziva ovih predmeta kao npr. sociologija poslovanja, sociologija medicine (medicinska sociologija), sociologija biznisa, itd. (Šijaković, I. 2013: 2) ali, čini se da je mnogo ozbiljniji problem u njihovom teorijskom i metodološkom osmišljavanju i implementaciji. U slučajevima kao što je ovaj, još ako nemamo stručno nastavničko osoblje kada su u pitanju ove 'uže' discipline, dolazi do relativizacije naučnog mišljenja odnosno sociološke teorije uopšte, što je veoma štetno pa čak i pogubno za svaku nauku, pa samim tim i za sociologiju. S tim u vezi, sociolozi također snose jedan dio odgovornosti, jer pristaju na ovakve solucije „...mijenjaju syllabuse, dodaju teme iz drugih disciplina, obično onih predmeta koji su matični za fakultete na kojima se sociologija bori za opstanak“ (Šijaković, I., 2013: 3). Prema mišljenju Šijakovića, ovakva situacija bi se mogla razumijevati i u kontekstu prepuštanja dijela predmeta sociologije drugim naučnim disciplinama i dobrovoljnog odustajanja od dijela akademskog prostora koji pripada sociologiji (Šijaković, I., 2013: 3). Na ovaj način, privremenim i paušalnim rješenjima sociologija se još više marginalizuje i gubi svoj značaj koji joj s pravom pripada. S tim u vezi, sociolozi i sami učestvuju u marginalizaciji sociologije jer ne reaguju niti sprečavaju pojave kao što je preuzimanje sociološkog naučnog i istraživačkog spektra od strane drugih disciplina koje u nekim slučajevima čak nisu ni kompatibilne sa sociologijom, niti su, kao sociologija, u komparativnoj prednosti u odnosu na mnoge discipline danas. Naizgled „pluralistički“ pristup sociologiji te nedovoljna profilisanost pa time i nekoherentnost današnjih syllabusa će nadalje opterećivati sociologiju koja je institucionalizovana na fakultetima.

Nabrojani problemi itekako imaju veze sa kvalitetom sociološkog kadra i kvalitetima studija na odsjecima/katedrama za sociologiju. Potrebno je insistirati na

kvalitetnom kadru i kvalitetnoj nastavi, insistirati na modernizaciji i aktuelnosti syllabusa kako bi bili što adekvatniji za stvaranje veće zainteresovanosti mladih ljudi za studij sociologije, insistirati na kvalitetnim referencama sociologa, što više istraživanja, profesionalnoj i akademskoj saradnji i podršci, pozitivnoj akademskoj komunikaciji i akademskoj solidarnosti.

POZICIJA SOCIOLOGIJE I SOCIOLOGA NA TRŽIŠTU RADA

Jedno od najvažnijih pitanja kada govorimo o profesiji sociologa jeste mogućnost zapošljavanja diplomiranih sociologa. Prema Šijakoviću, stanje sociologije u bosanskohercegovačkom društvu, uticaj sociologa, kao i odnos društva prema sociologiji i sociolozima, prelama se kroz prizmu mogućnosti zaposlenja i potrebe za sociolozima kao zanimanjem i profesijom (Šijaković 2013: 3).

Kada je u pitanju tržište rada u Bosni i Hercegovini sa sigurnošću se može reći da ono ne iskazuje potrebu za zanimanja sociologa niti bilo koje druge profesije koja je vezana za polja društvenih i humanističkih nauka, što je očigledno na osnovu Analize tržišta rada za period 2017. i 2018. godina². Ne postoje instituti i centri za sociološka istraživanja koji bi se bavili naučnoistraživačkim projektima, vršili analize i istraživanja različitih socioloških fenomena i pojava kojima je naše bosanskohercegovačko društvo prebogato i predstavlja nepresušnu inspiraciju. Međutim, Šijaković predlaže nekoliko drugih zanimljivih sektora gdje bi se mladi sociolozi u Bosni i Hercegovini mogli zapošljavati, kao npr. institucije poput parlamenata, vlada, ministarstava, državne uprave te lokalna zajednica gdje bi, po mišljenju Šijakovića, svaka opština trebala imati sociologa. Također, sociolozi bi mogli raditi kao analitičari u medijima, ustanovama kulture, u sektoru socijalne zaštite, te odjeljenjima za ljudske resurse različitih kompanija, itd. (Šijaković 2013: 4). Važno je naglasiti da bi za realizaciju ili bar pokušaj realizacije ovakvih i sličnih prijedloga bilo potrebno uključiti već etablirane sociologe, koji bi svojim umijećem, znanjem ali i statusom u akademskoj zajednici i društvu uopšte, lobirali i insistirali na ovakvim rješenjima kod institucija i pojedinaca zaduženih za sektore obrazovanja i zapošljavanja.

Nadalje, za razliku od drugih zemalja, u Bosni i Hercegovini, sociolozi nisu nosioci istraživanja koja se tiču ispitivanja javnog mnijenja. Nisu ni nosioci analiza socioloških fenomena kada je u pitanju medijska prezentacija. Svjedoci smo da se u

---

² Izvor: www.posao.ba

najvećem broju o sociološkim fenomenima i pojavama u široj javnosti eksponiraju osobe koje nemaju obrazovanje iz sociologije, te daju veoma često površna i na ličnoj bazi motivirana mišljenja i izjave o veoma ozbiljnim sociološkim problemima i događajima.

Standardna zanimanja za diplomirane sociologe u srednjoškolskim centrima i gimnazijama nisu više među prioritetima zbog modifikacija nastavnih programa i planova. Štaviše, svjedoci smo namjera da se sociologija kao nastavni predmet doslovno izbací iz postojećih nastavnih programa ili da se predmet modifikuje ili zamijeni nekim drugim predmetima koji nemaju veze sa sociologijom (u nekim slučajevima obesmišljavaju i banalizuju i samu sociologiju) te se za izvođenje nastave istih involviraju osobe sa završenim različitim specijalističkim kursovima. Na ovaj način, osim nemogućnosti zaposlenja diplomiranih sociologa, i mladi ljudi odnosno učenici u srednjim školama ostaju uskraćeni za važna znanja iz oblasti sociologije, za raznovrsne odgovore na pitanja ljudskog položaja i egzistencije u savremenom društvu, načinima kako funkcioniše savremeno društvo, itd. Također, sociologija ima veliki značaj za lični razvoj učenika, posebno što se srednjoškolci nalaze u formativnom razvojnom fizičkom i psihičkom periodu, na prelazu iz adolescencije u zrelo doba. Ovo ističemo naročito u kontekstu razvoja kritičkog mišljenja kod mladih ljudi te stvaranju i jačanju potreba da promišljaju i propituju društvo u kojem žive.

Korisno je dodati stav sociologa Dušana Mojića kada kaže da „preovladavanje napetosti u sociološkoj zajednici između shvatanja sociologije kao humanističko-emancipacijske (intelektualne) misli i utilitarno-pragmatiče (stručnjačke) delatnosti predstavlja jedan od ključnih preduslova značajnijeg poboljšanja položaja sociologa na tržištu rada, te da je primena sociološke ekspertize na praktične društvene probleme nesumnjivo najvažnija stvar za profesionalizaciju sociologije“ (Mojić 2010: 219).

DA LI SVE OVO ZNAČI DA JE SOCIOLOGIJA U VELIKIM PROBLEMIMA?

Odgovor na pitanje iz međunaslova traži da se prethodno opredijelimo u odnosu na važnu funkciju sociologije. Ako prihvatimo stanovište da ona svoj bitni smisao nalazi u funkciji društvene integracije, ne bi trebalo govoriti o problemima u sociologiji. Naprotiv, u ovom slučaju imali bismo „procvat“ sociologije, koja uspostavljanjem veza, održavanjem skupova i konferencija te štampanjem velikog broja publikacija i radova i dalje ima veliki ugled kako u pojedinim državama (Francuska, SAD) tako i

u međunarodnim razmjerama saradnje među sociolozima. Glavna prepreka koja čak izaziva i odbojnost prema ovakvom stavu, naročito u kontekstu bosanskohercegovačkog društva ali i društava u regionu jeste njihova ideološka suprostavljenost nauci, što temeljitije analize i promišljanja nedvosmisleno otkrivaju. S tim u vezi, teško je zaobići historijske činjenice da se značaj sociologija aktuelizira u prelomnim situacijama, kada ljudi odlučno stavljaju u pitanje postojeće društvene sisteme. Drugim riječima, a kako naglašava Berger, sociologija jeste u svom izvornom, autentičnom obliku komparativno-kritička refleksija o društvu, koja je usmjerena na preovladavanje rutinske svakodnevnice putem temeljitog preokreta postojećih stvari i odnosa (Berger 1966).

Nadalje, prema Bergeru, ova usmjerenost nužno pretpostavlja distancu u odnosu na svoj predmet, što znači da je njeno ishodište u u vizionarskoj ideji mogućeg, historijski višeg reda stvari i odnosa. „Bez vizionarske platforme, koja omogućava refleksivnoj ideji da na postojeće gleda kao na nemoguće, nema odlučnog oslobađanja od svakodnevnog ekonomskog i političkog racionaliteta, pa prema tome ni otvorenosti prema budućem“ (Berger 1966: 62). Tu se gubi iz vida, a što je već naglašeno, samostalni tok ideja u njihovom odnosu prema drugim idejama, put njihovog pretvaranja u nove ideje, pokrete i institucije, odakle slijedi, da nije dovoljno pitati da li ideja stremi prema stvarnosti, već i obrnuto, da li stvarnost stremi prema određenoj ideji. Prema tome, ako polazeći od ovog drugog izvornog određenja sociologije, a imajući u vidu situaciju koja je naznačena samo u njenim osnovnim karakteristikama, prihvatimo tezu da je sociologija u velikim problemima, tada u skladu sa zahtjevima pristupa u ovome radu treba pretpostaviti da se ovdje ne radi prvenstveno o unutrašnjim slabostima sociologije kao nauke o društvu, koliko o samom društvu. Jer, društvo koje je u svojim osnovnim preokupacijama fokusirano isključivo na rast političke moći i finansijske tokove bez većih teškoća blokira sve razvojne tokove, marksovski kazano, „revolucionarnog samoprevladavanja“, onkraj perspektive novih i drugačijih mogućnosti sopstvenog razvoja i boljitka.

PRIMJER DOBRE PRAKSE

Jedan od primjera revitalizacije sociološke klasične misli i pokušaja da se ista približi kako stručnoj tako i široj javnosti jeste Konferencija „Tekovine sociološke tradicije: 100 godina od smrti Emilea Durkheima“ u organizaciji Odsjeka za sociologiju Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu i Odbora za sociološke nauke

Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine³. Konferencija je predstavljala pokušaj da se podsjeti i reflektira na značaj sociološke misli Emilea Durkheima. Nadalje, cilj je bio okupiti bosanskohercegovačke sociologe⁴ i ukazati na značaj očuvanja tradicije naučnoistraživačkog, obrazovnog i profesionalnog djelovanja u današnjem turbulentnom vremenu za sociologiju i sociologe u savremenom bosanskohercegovačkom kontekstu. Ovo je bila prilika da se reaktueliziraju neke od osnovnih teorijskih i metodoloških ideja koje su od fundamentalnog značaja za razumijevanje sociologije danas. Znamo da retrospektiva⁵ nema samo ulogu interpretacije sociološke tradicije i njenih osnovnih postulata već je u pitanju i njeno kritičko promišljanje u kontekstu današnje pozicije sociologije. Iako ovaj događaj predstavlja primjer dobre prakse kada je u pitanju 'borba' protiv (auto)mariginizacije sociologije, s aspekta događaja po sebi te entuzijazma sociologa i podrške institucija kako bi se ideja uopšte mogla realizovati, u kontekstu teme ovog rada važno je naglasiti i elemente koji upravo potvrđuju tezu automarginalizacije sociologije.

Naime, bez obzira na uloženi napor, entuzijizam i volju organizatora, učešće većeg broja kolega sa Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, ali i kolega sa drugih fakulteta na kojima djeluju odsjeci/katedre za sociologiju a kojima je poziv bio i više puta upućen, te na kraju i studenata sociologije, odziv nije bio na zadovoljavajućem nivou. Ovim se potvrđuju nedostatak kolegijalne solidarnosti, akademske kulture ali i očigledan izostanak zainteresovanosti studenata sociologije, čija je učešće također bilo od velike važnosti. Može se zaključiti da bez stvarnog interesovanja sociologa za direktno sudjelovanje u ovakvim i sličnim inicijativama, malo toga se može uraditi kada je u pitanju položaj sociologije i sociologa danas u Bosni i Hercegovini. Na ovaj način i sami sociolozi direktno ili indirektno utiču na marginalizaciju sociologije, čak, a zvuči paradoksalno, i u institucijama u kojima rade. Riječ je, naime, o tome da je potrebno što više i što češće otvarati pitanja koja se odnose na stanje sociologije danas, kako nauke tako i profesije, iznaći rješenja za izlazak iz tzv. status quo kroz deskripcija problema a u kontekstu poboljšanja

³ Konferencija je održana 17.11.2017. godine na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu uz pokroviteljstvo Ambasade Francuske u Bosni i Hercegovini.

⁴ Više na: https://www.academia.edu/35180413/Legacy_of_Sociological_Tradition_100_Years_After_Death_of_Emile_Durkheim_Na_Fakultetu_politi%C4%8Dkih_nauka_obilje%C5%BEeno_stolje%C4%87e_od_smrti_Emila_Durkheima

⁵ Neka od važnijih pitanja koja su bila razmatrana na ovoj Konferenciji su: da li je i kako sociološka misao Emilea Durkheima još uvijek aktuelna?, da li njegova razmatranja morala, društvenog poretka, solidarnosti, društvene funkcije religije, anomije, odgoja i obrazovanja te metodologije društvenih nauka, i dalje mogu inspirirati savremene ali i buduće generacije sociologa?, u čemu je značaj ostavštine tzv. dirkemovaca ili francuske sociološke škole za oblikovanje bosanskohercegovačke i regionalne sociološke misli?, te, koje su perspektive sociologije kao nauke i kao profesije u savremenom bosanskohercegovačkom i regionalnom kontekstu?

pozicioniranja sociologije i studija sociologije u bosanskohercegovačkom društvu te otvoriti prostor i dobrodošlicu za 'humanizaciju zajedničkih ciljeva' s aspekta konkretne problematike ovog rada. U suprotnome, i sami sociolozi urušavaju zajedničku, kuhnovski kazano, paradigmu u sociologiji, a to je 'zajednički pogled', odnosno da se način djelovanja i mišljenja formira u saradnji s drugim ljudima.

Ne mislim da su diskusije tipa 'šta je Weber stvarno mislio' jedini mogući način rješavanja problema sa kojima se suočava sociologija i sociolozi danas, no ovaj primjer dobre prakse jeste i potvrda da se nove teorije i empirijska istraživanja mogu izvoditi upravo iz revitalizacije klasika sociologije. Ovakav pristup nas također može inspirisati da se vratimo važnom pitanju, a to je šta se danas uopšte podrazumijeva pod naukom? Šta nam danas predstavlja nauka? Šta nam nauka stvarno znači?

ZAKLJUČAK

Rasprave o društvenoj funkciji sociologije danas koje uključuju i fenomen njene (auto)marginalizacije najčešće se mogu svesti na dilemu: treba li se sociologija zajedno sa ekonomijom i ostalim aplikabilnim disciplinama potpuno uklopiti u zadatke održavanja postojećeg sistema, ili će ona, oslanjajući se na humanističku tradiciju filozofije, imati pretežno kritički karakter? U prvom slučaju postoji opasnost pretvaranja sociologije u disciplinu koju 'servisiraju' dobro potkovani ali 'limitirani tehničari', dok u drugom slučaju ona često dobija apstraktni, kabinetski karakter, odnosno zanemaruje konkretna istraživanja.

Podsjetimo se da su sociolozi i filozofi, svugdje u svijetu, bili najbrojniji i među najaktivnijim učesnicima svih pacifističkih, kulturnih, ekoloških pokreta, što na određen način proizilazi iz habitusa kako sociologije tako i filozofije. Ako već imamo tu privilegiju da proničemo stvari potpunije i dublje, iz ovog proizilazi i naša obaveza da se što aktivnije angažujemo u rješavanju svih problema s kojima se suočavamo. Pa i problema koji se tiču sociologije kao nauke. Zato se ne smijemo dvoumiti u ovim teškim vremenima između toga da li samo akademski slijediti isključivo ono šta od nas striktno traži profesija i baviti se nezainteresovano istraživanjima, ili se profesionalno angažovati u punijem kapacitetu društvenog angažmana. Ovakve i slične dileme samo su bijeg od odgovornosti od koje se nikako ne može skloniti zatvaranjem u svoje institucije i kabinete. Sociološka savjest ne smije nikada doći (a dolazila je i dolazi) u suprotnost sa ljudskom savješću. Ako društvene nauke nisu u situaciji da građane i društvo mobilišu za stremljenje i akciju prema boljem, onda one služe samo sebi.

LITERATURA

1. Berger, Peter L. (1966), *Invitation to Sociology, A Humanistic Perspective*, Penguin Books, London
2. Bernstein, Richard J. (2000), *Odgovornost filozofa*, Čigoja, Beograd
3. Kuhn, Thomas S. (1999), *Struktura znanstvenih revolucija*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb
4. Kuvačić, Ivan (1977), *Znanost i društvo*, Naprijed, Zagreb
5. Mojić, Dušan (2010), "Zapošljavanje sociologa u Srbiji danas – od „humanističkih emancipatora“ do „profesionalnih praktičara“", *Sociologija*, časopis za sociologiju, socijalnu psihologiju i socijalnu antropologiju, Vol. LII, Posebno izdanje, Beograd, str. 219-241.
6. Simmel, Georg, (2001), *Kontrapunkti kulture*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb
7. Šijaković, Ivan (2013), "Sociologija i BiH", www.sijakovic.com, 22.06.2013., (Diskusija na okruglom stolu „Mjesto i uloga sociologije u bosanskohercegovačkom društvu“ na Odboru za sociološke nauke, Odjeljenje društvenih nauka, ANUBiH

(AUTO)MARGINALIZATION OF SOCIOLOGY IN THE CONTEMPORARY BOSNIAN-HERZEGOVINIAN SOCIETY

Summary

Article examines contemporary situation and perspective of sociology in Bosnia and Herzegovina within the context of claim that (auto)marginalization of sociology today can be viewed as the social problem as well. Author of this text will attempt to explicate the causes of ignoramus attitude towards sociology and sociologists in almost all relevant spheres of Bosnia and Herzegovina's society. Within the professional call of sociologist and in the context of this phenomena such as (auto)marginalization of sociology as the science and profession, it is important to analyse social, cultural and systematic roots of this situation and from that aspect to ask questions such is why in the existing Bosnia and Herzegovina's society there is an absence of requirement for sociologists and professional services of sociologists.

This article will be mainly focused on actual situation and perspectives of sociology in Bosnia and Herzegovina, causes of this displeasing position and possibilities for the solutions. Furthermore, it is

going to be focused on the status of sociology as academic discipline and its internal structure, its theoretical and methodological position. One of the major factors that influence on marginalization of sociology as the science and profession are attempts to suppress sociology from the academic/school space. Moreover, one of the most important questions from the aspects of this problematic is an employment of graduated sociologists what is in the close relation with position of sociology in general as the science and profession as well. This tremendously productive scientific discipline together with its comparative advantages consider, analyse, research, describe and comment various social processes, but the visibility of these efforts are almost completely unknown in the wider public sphere in Bosnia and Herzegovina. What is an indicative is the fact of ignoramus and disrespectful relation towards knowledge that is offered by sociology and sociologists.

Contemporary situation of social, political and cultural life in Bosnia and Herzegovina composed with an erosion of social values cannot go in favour for better positioning of sociology as science and profession yet other social and humanistic sciences as well.

Motive for this article is an opinion that social treatment of sociology in today's Bosnia and Herzegovina is very unfavourable but its improvement can be linked with faster and more efficient breakthrough from this longterm social, political, economic and cultural crises of Bosnia and Herzegovina.

Key words: Bosnia and Herzegovina, (auto)marginalization, sociology, sociologists

Adresa autora

Authors' address

Sarina Bakić

Fakultet političkih nauka

Univerzitet u Sarajevu

sarina.bakic@fpn.unsa.ba